

HD
21/6-95

Rätt gjort, men

Da kongen og

kronprinsen

slapp

internering

i Sverige

Den 12. april 1940 var kong Haakon og kronprins Olav en kort tur inn i Sverige mellom Lillebo på Flötningen tollstasjon i Idre. Klokka sju om morgenen var de kommet fram til Lillebo tollstasjon etter

AV
ANDREAS HAGEN

Turen hadde startet fra Innbygda klokka 10 kvelden før, den 11. april bare noen timer etter at tyske bombefly bombet Nybergsund i et brutalt forsøk på å ta kong Haakon og kronprins Olav av dage sammen med regjeringen Nygaardsvold.

Kongen og kronprinsen var ikke lenger enn 20-30 minutter i Flötningen. Da ble de sendt tilbake over grensen til Norge av den svenske kapteinen Torsten Påhlgren. Han var sjef for det svenske beredskapskompaniet som bevoktet grensen

mot Norge i dette området de bevegde april-dagene i 1940.

Internt

Ordren fra høyeste hold i Sverige var at alle nordmenn som kom over grensen i uniform, skulle interneres. Kaptein Påhlgrens plikt var var kort og godt å internere kong Haakon, kronprins Olav og adjutanten oberst Nikolai Ramm Østgaard som alle var i uniform.

Men den svenske kompanisjefen gjorde ikke det.

— Att lyda order betydde krokben för den norske försvarskampen, som det står boken «Konungabesöket i Flötningen 1940» av den kjente svenske politimannen Bengt Edgren i Idre.

en meget strabsiøs tur fra Innbygda over Jordet til Rena og tilbake fra Rena over Jordet og opp Engerdal til Lillebo.

Kaptein Torsten Påhlgren søkte forgiveves etter veiledning hos sine overordnede. Etter 20-30 minutter lot han kong Haakon, kronprins Olav og oberst Nikolai Ramm Østgaard gå tilbake til Norge.

FO-sjefen som var kaptein Påhlgrens nærmeste overordnede, kommenterte det hele med disse ordene: — Det var rätt gjort, men åt helvete fel.

«Konungabesöket i Flötningen 1940» ble en historie som svenske myndigheter ikke for sitt bare liv ville eller kunne snakke høyt om.

Avslørt av Trygve Lie

I 15 år fornektet de at den norske kongen hadde vært i Sverige under krigen i Norge. I 1948 kom sven-

skene til med en hvitbok som skulle fortelle alt om Sveriges forhold til Norge i krigsdagene 1940. Heller ikke den nevnte med ett ord at kong Haakons og kronprins Olavs hadde vært i Flötningen den 12. april 1940. Slik ble det Trygve Lie som først skulle informere svenskerne om dette besøket med boka «Leve eller dø — Norges krig» i 1955.

Innrømmelse i 1972

Den offisielle svenske innrømmelsen kom så sent som i 1972. I det som kalt den svenske statens offentlig utredning av 1972 står det følgende om det som hendte i Flötningen den 12. april 1940: «Utrikesminister Koht kontaktade olika

108865

Åt helvete fel

personar i Sverige og forhørde sig om möjligheten för Konungen og regeringen att få temporär tillflykt där. Den 12. april anlände Konungen, Kronprinsen og vissa medlemmer av regeringen til tullstationen Lillebo invid den svenska grensen. ...

Ingen garanti

Så forteller utredningen at utenriksminister Halvdan Koht ringte til sin svenske kollega utenriksminister Günther og spurte om kong Haakon kunne få oppholde seg i Sverige og forlate landet når han måtte ønske det eller i tilfelle han ble internert.

— Samme dag inngikk svenska regjeringens svar vari förklarades att Norges konung jämte honom attföljande personer naturligtvis kunde komma in i Sverige, men regeringsmakt fick ej utövas där och man kunde inte ge något löfte om att han skulle undgå internering, heter det i 1972-utredningen.

Faren for flyngrep

I den samme utredningen står det at kong Haakon og kronprins Olav gikk over grensen til Sverige den 12. april 1940 «før att undgå ett befarat tyskt flyngfall, men stannade där endast i 30 minuter.»

Det er ingen tvil om at dette var den direkte årsaken til et kortvarig norsk kongebesøk i Sverige denne dagen.

Lillehammer var målet

Da kongen og flere medlemmer av regjeringen Nygaardsvold kom til Lillebo tollstasjon om morgenen den 12. april 1940 var det ene og alene en dyd av nødvendighet. Da ferden startet fra lensmannskotoret i Innbygda om kvelden den 11. april var det Lillehammer som var reise-målet.

Statsminister Johan Nygaardsvold gikk hardt inn for å søke tilflukt i Sverige for å fortsette kampen mot tyskerne, men utenriksminister Halvdan Koht gikk sterkt imot. De fleste av de andre statsrådene sluttet seg til utenriksminister. En sint statsminister bydde av for presset, skar av all videre debatt om Sverige og slo fast at da «blir det Lillehammer».

Jordet-Lillehammer

Kong Haakon og kronprins Olav hadde også ordet under diskusjonen i regjeringen om man skulle dra til Sverige eller ikke. Trygve Lie skriver i sin bok «Leve elle dø - Norge i krig» at kong Haakon var tydelig imot å velge Sverige.

Før ferden startet fra Innbygda ble de som skulle være med fordelt på de bilene man hadde. Statsrådene Olav Hindahl og Anders Frihagen skulle kjøre først for å se om vegen var klar, forteller Trygve Lie. I bil nummer to skulle statsministeren Johan Nygaardsvold og statsråd Sverre Støstad kjøre sammen med redaktør Olaf Solumsmoen som var statsministerens pressesjef.

Reiseruten skulle være Innbygda-Jordet-Rena-Elverum-Hamar-Lillehammer.

Statsminister Johan Nygaardsvold nådde fram til Lillehammer den 12. april etter den oppsatte planen.

Ventet på kongebilen

Statsråd Trygve Lie og oberst Nikolai Ramm Østgaard kjørte i samme bil foran bilen med kong Haakon og kronprins Olav. Da Trygve Lie og Nikolai Ramm Østgaard hadde passert Rena og var fem kilometer nord for Leiret, ble de stoppet av en

I NYBERGSUND: Kronprins Olav sammen med statsrådene Ljungberg og Frihagen i Nybergsund.

jernbanefunksjonær som ba dem blende billyktene fordi det var ny llyalarm i Elverum.

Etter et par minutter stoppet de for å vente på kongen og kronprinsene og de andre regjeringsmedlemmene som skulle komme etter.

— Vi ventet lenge og vel. Vi forsto at statsministeren og bilene foran oss var kommet igjennom og at passasjen gjennom Elverum var fri. Hva skulle vi gjøre uten kongebilen og de statsråder som fulgte etter? Poenget var jo at vi skulle komme mest mulig samlet til Lillehammer, skriver Trygve Lie.

Agnar Renolen stoppet tryglet

Trygve Lie og Nikolai Ramm Østgaard bestemte seg for å snu og kjøre tilbake til Rena. Der møtte de lensmann Agnar Renolen som de begge kjente. Han kunne fortelle at han hadde stoppet kongebilen og de bilene som fulgte etter den etter beskjed fra stortingsmann T. Anderssen-Rysst om at kongen og regjeringen måtte komme tilbake til Jordet så fort som overhodet mulig. Stortingsmannen hadde fått en melding om tyskerne hadde besøkt Elverum og var på veg mot Nybergsund.

Ryktet

Som en følge av dette var kongen og kronprinsen og de statsrådene som hadde kjørt etter dem, nå på veg mot Drevsjø. Trygve Lie og Nikolai Ramm Østgaard fulgte etter. Klokkå 7 om morgenen den 12. april sto de på Lillebo tollstasjon i stedet for på Lillehammer — brakt dit først og sist av rykter og falske meldinger som det var mer enn nok av nettopp i disse dagene.

Før dem var kong Haakon, kronprins Olav og resten av regjeringen

med utenriksminister Halvdan Koht i spissen kommet fram til Lillebo.

Ny diskusjon

På Lillebo tollstasjon ble det ny fart i diskusjonen om man skulle velge Sverige eller ikke. I første omgang var det enighet om at kong Haakon måtte bringes i sikkerhet slik at han kunne få hvile ut på en skikkelig måte på et trygt sted. Kronprins Olav og de andre skulle i mellomtiden være Lillebo tollstasjon.

Utenriksminister Halvdan Koht fikk kontakt med den svenske utenriksministeren Chr. Günther som kunne fortelle sin norske kollega at den svenske regjeringen ingenting kunne love om kong Haakon fikk vende tilbake til Norge etter at han eventuelt fikk sove ut i Sverige.

Kong Haakon og kronprins Olav sa da klart og entydig fra at det for dem aldri ville bli på tale å reise inn i Sverige under slike omstendigheter.

Tilbake samme vegen

Diskusjonen om Sverige endte med at kong Haakon, kronprins Olav, oberst Nikolai Ramm Østgaard og statsrådene Terje Wold og Trygve Lie skulle reise samme veg tilbake som de var kommet med Lillehammer som det endelig mål. Statsrådene Halvdan Koht, Oscar Torp og Nils Hjeltnet skulle reise inn i Sverige sammen med hoffjef Wedel Jarlsberg — ikke av politiske grunner, men mer av praktiske grunner.

Klokka var blitt 5 på ettermiddagen den 12. april, og kong Haakon og hans følge var klar til avreise. Da ble det meldt om 20-30 svartmalte fly øst for Rendalssjøen.

Da foruslo Trygve Lie at kongen med følge skulle at en kort avstikk

ker inn i Sverige til de fikk melding om passasjen nedover Engerdal til Rena var klar.

Ble ikke stoppet

Så kjørte de alle over grensen og inn i Sverige uten å bli stoppet. De stanset ved Flötningen tollstasjon. Trygve Lie forklarte kaptein Torsten Pählgren at oppholdet i Sverige ville bli kortest mulig og at ingen hadde tenkt å bli landet, men ville reise tilbake til Norge.

Slik gikk det også. Kong Haakon og kronprins Olav gikk ut av bilen og betrådte svensk jord. De ble fotografert og intervjuet av svenske journalister der og da. Det tok likevel artier før den svenske regjeringen ville vedkjenne seg dette korvarige norske kongebesøket.

«Sinnsvakt»

Som et aldri så lite apropos kan det nevnes at statsminister Johan Nygaardsvold hadde lite til overs for denne svenske turen. I boka «Norge i krig 9. april-7. juni 1940» skriver han at de som var med på denne turen «presterste en nær sagt sinnsvak odysse opp og ned Østerdalen.»

«...og så tok de like godt en tripp inn i Sverige ved Drevsjø tollstasjon. Så vendte de tilbake nedover Engerdalen igjen, opp Rendalen, over Følldal og fram til Hjørkinn.»

— Jeg skjeltet dem ut en del og bad om at de for framtiden ikke måtte være så overlegne når lensmannsdrønger og stasjonsbetjenter kunne få dem til å fly over halve Norge, skriver Johan Nygaardsvold.

Andreas Hagen

Partipamp tatt med buksa nede

Beijing (NTB-AP): Byens kommunistleder gikk i garnet under en politirazzia mot prostitusjon i den kinesiske byen Anshan, skriver en avis tirsdag.

Partisekretær Ma Yanli og en gruppe høyere tjenestemenn besøkte Orient Hotell for badstu, massasje og kontakt med prostituerte da politiet slo til. Hotellet i den nordøstlige Liaoning-provinsen har hatt rykte som senter for prostitusjon og pornografi siden åpningen i fjor, ifølge avisrapporten.

Ma Yanli skal også tidligere har brutt både partiets reglement og landets lovgivning ved å besøke prostituerte.

- ♠ 7 3
- ♥ 10 9
- ♦ E K 10 9 7 6 5
- ♣ 7 4

- ♠ K D 6
- ♥ E kn 2
- ♦ 4 2
- ♣ K D 9 5 3

Vest	Nord	Øst	Syd
	3 ru	pass	3 NT
pass	pass	pass	pass

Vest spiller ut spar 4. Øst vinner for esset, og returnerer tieren, som går til din konge, mens Vest legger knekten (som bnekter damen). I stikk 3 spiller du en ruter, og Vest legger knekten. Hvordan vurderer du sjansene i dette spillet?

DU BØR SELVFLØGELIG DUKKE RUTEREN. Du har to sikre sparstikk og hjertes ess, og trenger således 6 ruterstikk, ikke 7 for å vinne kontrakt. Ved å dukke ruterknekte, sikrer du deg mot 3-1 svis hoversomhet og D kn 8 3 hos Vest og renons hos Øst, i hvilket tilfelle Vest har spilt ulidelig dumt imot, som har lagt i knekten! (Har han 4 ruter, vil kontrakten aldri kunne vinnes dersom han legger lavt første gang, fordi han blokkerer fargen).

Dersom du tar for ruter ess med en gang, er du avhengig av heldig kløver eller rutersitts. Forresten, hvis du går opp med esset, bør du fortsette med en kløver, og ikke en ny ruter. Du trenger nemlig den andre ruteringsgangen for å spille opp til den andre kløvernønnen i tilfelle ruterer ikke brekker.

Det kunne eksempelvis ha sittet slik:

- ♠ kn 9 8 4 2
- ♥ D 7 6
- ♦ kn
- ♣ E kn 6 2

- ♠ E 10 5
- ♥ K 8 5 4 3
- ♦ D 8 3
- ♣ 10 8